

Innspill til stortingsmeldingen om bærekraftige byer og sterke distrikter fra Arbeidsutvalget i Regionrådet for Fjellregionen

Arbeidsutvalget i Regionrådet for Fjellregionen vil med utgangspunkt i diskusjonsnotatet fra Kommunal- og moderniseringsdepartementet gi følgende innspill til arbeidet med stortingsmeldingen om bærekraftige byer og sterke distrikter: Grunnmuren for distriktspolitikken må være at staten tar ansvar for å gi kommunene og fylkeskommunene mulighet til å gi innbyggerne likeverdige tjeneste- og velferdstilbud! Det legges også til grunn at viktige ordninger som differensiert arbeidsgiveravgift må videreføres.

Den nye stortingsmeldingen må

- Klart tilkjennegi at staten vil ta et større ansvar for utbyggingen av bredbånd og mobildekning i distriktene!
- Klart signalisere vilje til å satse på fjellandbruket gjennom økt forskning og nye tiltak for økt kompetanse og rekruttering
- Gi fjellområdene økt oppmerksomhet gjennom en egen fjellpolitikk også i forhold til reiselivet
- Støtte opp om og plassere ansvaret for drift av det desentraliserte høyskoletilbudet
- Innebære økt satsting på regionale utviklingsmidler og risikokapital for etablering av bærekraftige arbeidsplasser i distriktene
- Konkretisere en politikk for utflytting av statlige arbeidsplasser til distriktene
- Drøfte om nye eller forbedrede virkemidler fra Husbanken kan bidra til å stimulere til økt boligbygging i distriktene

Det vises for øvrig til saksutredningen, og at det er en rekke spørsmål det ikke direkte inviteres til å komme med innspill til i forhold til en politikk for sterke distrikter. Det er derfor nødvendig å fremme synspunkter også i andre sammenhenger.

Vedtaket ble fattet på bakgrunn av følgende saksutredning:

SAKSUTREDNING AU-MØTE 25.05.16

Sak 32/2016: Bærekraftige byer og sterke distrikter – innspill til stortingsmelding

Saksbehandler: Rune Jørgensen

Regjeringen skal etter planen legge fram en stortingsmelding om bærekraftige byer og sterke distrikter tidlig i 2017. Kommunal- og moderniseringsminister Jan Tore Sanner har gjennom et diskusjonsnotat invitert til å levere innspill, og statsråden selv skriver følgende:

«Regjeringen vil ruste Norge for fremtiden og sikre bærekraftig vekst og verdiskaping i hele landet. De viktigste ressursene er godt fordelt i vårt langstrakte land. Noen ligger i distriktene, mens andre ligger i byene. Da må vi ha en politikk som skaper sterke regioner, og vi må se at by og distrikt kan trekke i samme retning.

.....

I arbeidet med meldingen ønsker vi spesielt innspill på følgende temaer: Vekstkraftige bo- og arbeidsmarkeder i hele landet, nye forutsetninger for distriktspolitikken, samordnede løsninger og attraktive bymiljø.»

Diskusjonsnotatet kan i sin helhet leses her:

<http://www.byerogdistrikter.no/>

I diskusjonsnotatet gis det etter regionrådgivers vurdering en bra beskrivelse av situasjonen og hovedutfordringene, som for områder som Fjellregionen med de åtte kommunene Holtålen, Røros, Os, Tolga, Tynset, Alvdal, Folldal og Rendalen veldig kort oppsummert dreier seg om befolkningsutviklingen og behovet for å skape flere arbeidsplasser.

For å nå regjeringens mål om å «ruste Norge for fremtiden og sikre bærekraftig vekst og verdiskaping i hele landet» er det nødvendig at staten tar ansvar for å gi likeverdige rammebetingelser og tilbud over hele landet, og det må legges opp til en sterkt differensiert distriktspolitikk.

Mange bo- og arbeidsmarkeder kan ikke dra nytte av regionforstørring rundt byene på grunn av sin geografiske beliggenhet. Fjellregionen er et godt eksempel på dette med flere timers kjøretid til nærmeste by. Vekst må derfor fremmes med utgangspunkt i regionenes egne ressurser og fortrinn!

I dette innspillet til regjeringens arbeid med stortingsmeldingen velger Fjellregionen å legge hovedfokus på de temaene statsråden spesielt har bedt om innspill til, selv om en rekke andre politikkområder også er av stor betydning for utviklingen i våre lokalsamfunn.

Grunnmuren for distriktspolitikken må være at staten tar ansvar for å gi kommunene og fylkeskommunene mulighet til å gi innbyggerne likeverdige tjeneste- og velferdstilbud! Uansett hvor man bosetter seg og organisering av kommune-Norge, må det leveres gode tjenester som tar vare på innbyggerne enten det gjelder barnehage, grunn- eller videregående skoler, eldreomsorg og helsetjenester med lokalsykehus, tilstedeværende politi eller selvfølgeligheter som tilgang på vann, strøm og veier som er vedlikeholdt og brøytet om vinteren. Uten denne tryggheten gir det ikke mening å diskutere de ulike virkemidlene i politikken. Det legges også til grunn at viktige ordninger som differensiert arbeidsgiveravgift må videreføres.

Staten må videre ta ansvar for å redusere avstandsulempene for distriktene for å oppfylle målsettingen om vekstkraftige bo- og arbeidsmarkeder i hele landet. Dette innebærer blant annet en sterkere satsing på infrastruktur, som ikke bare dreier seg om sentrale riksveier, fylkesveier, et bedre kollektivtilbud, jernbaneutbygging inkludert elektrifisering av Røros- og Solørbanen og bedre flytilbud for vår egen region til og fra Røros. Den nye stortingsmeldingen må klart tilkjenne at staten vil ta et større ansvar for utbyggingen av bredbånd og mobildekning i distriktene!

Jordbruket i fjellområdene står for rundt 20-30 prosent av landbruket i Norge, og er meget viktig for sysselsettingen og dermed bosettingen i distriktene. Kommunene i Fjellregionen er blant de 89 norske kommuner som har mer enn 50 prosent av arealet sitt i fjellet og betegnes som fjellkommuner.

Fjellandbruket leverer produkter med høy kvalitet og særpreg, og det er vekst i produksjon og verdiskaping. Rørosmat er i mange sammenhenger pekt på som en suksess i forhold til lokalmat – og har vekstambisjoner. Økt satsing på fjellandbruket vil være et viktig bidrag for å nå regjeringens målsetting om økt matproduksjon – og styrke bioøkonomien – i tillegg til den lokale verdiskapningen.

Dette innebærer blant annet det er behov for forskning på hvordan fjellandbruket kan styrke sin posisjon og stimulere til kompetanseutvikling på en rekke områder. Dette vil kunne gi mange nye arbeidsplasser, som det må rekrutteres arbeidstakere til.

Sveits er pekt på som et land som har lyktes med sin politikk i forhold til fjellandbruket, og det bør vurderes om det kan hentes inspirasjon til en ny distriktspolitikk fra erfaringene der.

Den nye stortingsmeldingen må klart signalisere vilje til å satse på fjellandbruket gjennom økt forskning og nye tiltak for økt kompetanse og rekruttering.

Utviklingen i landbruket har nær sammenheng med mulighetene til økt verdiskapning i reiselivet, som i mange områder er preget av en rekke små aktører som gjerne har nær tilknytning til landbruket. Dette gjelder både i forhold til besøkende og «fastboende» med fritidsboliger, som alle benytter seg av rekreasjonsmulighetene områdene våre gir.

Den nye stortingsmeldingen kan gi en ny mulighet til å drøfte flerhushjemmets påvirkning på kommuneøkonomien og finansiering av andre fellesgoder, hvordan beboerne i fritidsboligene i større grad kan delta i lokalsamfunnet og bidra til å redusere utfordringen demografikutviklingen gir mange steder.

Dette sammen med øvrige forslag i dette innspillet og en rekke politikkområder vi ikke har valgt å ta med i denne omgang, gir grunnlag for å utforme en egen fjellpolitikk for framtida. Norge bør på denne måten følge opp den økte internasjonale oppmerksomheten om fjellområdenes betydning for en bærekraftig samfunnsutvikling og ressursutnyttelse, som det blir vist til i diskusjonsnotatet fra regjeringen.

Den nye stortingsmeldingen må derfor gi fjellområdene økt oppmerksomhet gjennom en egen fjellpolitikk også i forhold til reiselivet.

Ungdommen i distriktene må fortsatt reise ut for å ta høyere utdanning, spisskompetanse og skaffe seg annen viktig livserfaring. Den digitale utviklingen er et viktig hjelpemiddel for desentral utdanning, spesielt for godt voksne med behov for faglig påfyll og videreutdanning. Godt over 60 lokale utdanningssentra er etablert gjennom de siste 20 årene nettopp for å komme i møte dette behovet, og de samarbeider bredt med høyskoler og universiteter. Disse studentene faller mellom flere stoler i utdanningssystemet, og har ikke en egen plass i norsk utdanningspolitikk.

Den desentrale og fleksible utdanningen med høyskoletilbud må bli anerkjent inn i det norske utdanningssystemet, hvor ansvaret for denne sektoren blir plassert. I dag kan et slikt ansvar ligge på alt fra kommune, fylkeskommune, næringsliv og høyskole med mer. I vår region har regionrådet tatt ansvar for å opprettholde tilbudet gjennom ulike spleiselag.

Den nye stortingsmeldingen må derfor støtte opp om og plassere ansvaret for drift av det desentraliserte høyskoletilbudet.

De regionale utviklingsmidlene har skapt og skaper muligheter for viktig og nyttig samfunnsutvikling. Nedskjæringene de siste årene har redusert mulighetene til å hjelpe fram nye ideer og etableringer. Dette gir utfordringer med å finne posisjoner for eksempel i forhold til bioøkonomien og internasjonale satsinger i distrikter uten store motorer i næringslivet eller forsknings- og utviklingsmiljøer. Det er derfor viktig at staten bidrar med slike regionale utviklingsmidler i langt større grad enn i dag, og at man i mindre regioner får større mulighet til å påvirke premissene for hvordan disse midlene skal gi resultater.

Samtidig er det en utfordring å skaffe risikokapital til det som i distriktene er store etableringer, men som er for små i nasjonal eller internasjonal sammenheng til å være interessante for mange investorer. Når det som ville være en stor etablering i Fjellregionen med rundt 50 arbeids-plasser kan ryke på grunn av mangel på noen få millioner i risikokapital, er dette svært negativt for arbeidet med å skape et vekstkraftig bo- og arbeidsmarked.

I arbeidet med stortingsmeldingen kan det fremmes forslag til tiltak som gir lettere tilgang på risikokapital for etablering av virksomheter i distriktene.

Den nye stortingsmeldingen må derfor innebære økt satsting på regionale utviklingsmidler og risikokapital for etablering av bærekraftige arbeidsplasser i distriktene.

Det er presentert tall som viser at veksten i statlig virksomhet i stor grad skjer i hovedstaden og de store byene. Ved å flytte statlig virksomhet til mindre steder, kan en gi en svært viktig stimulans både for privat virksomhet og tilflytting. Historien har vist at en klarer å opprettholde og gi god kvalitet ved slik utflytting og etablering, og en får ekstra effekt ved at arbeidskraften i større grad er

stabil. Drifts-kostnader og byggekostnader er også jevnt over mye lavere i distriktsregionene, noe som gir en vinn-vinn situasjon, ved at presset i storbyene blir mindre.

Regjeringspartienes avtale med Venstre om nytt inntektssystem innebærer en omlegging av politikken, som vi må forvente følges opp i stortingsmeldingen. Med nye digitale løsninger er det også fullt mulig å etablere slike arbeidsplasser på mindre steder enn i byene, og etableringen av Norsk Helsearkiv på Tynset gir eksempelvis en god mulighet til å bygge ut et styrket faglig miljø med flere virksomheter.

Den nye stortingsmeldingen må derfor konkretisere en politikk for utflytting av statlige arbeidsplasser til distriktene.

I en tid da kommunene skal bosette og integrere flyktninger i et større omfang enn tidligere, er det flere nye argumenter for å vurdere boligpolitikken og virkemidlene i distriktene. I diskusjonsnotatet er det vist til at boligmarkedet er forskjellig, og at på mange mindre steder er det en utfordring at byggekostnadene er høyere enn boligprisene. Mange steder er også tilgangen på boliger for dårlig. Den nye stortingsmeldingen må derfor drøfte om nye eller forbedrede virkemidler fra Husbanken kan bidra til å stimulere til økt boligbygging i distriktene.

I diskusjonsnotatet fra Kommunal- og moderniseringsdepartementet er det en rekke viktige spørsmål for Fjellregionen og andre distrikter som ikke er omtalt – ett av dem er rovdyrpolitikken. Et annet er den viktige funksjonen distriktene har i beredskapssammenheng, for eksempel brann- og redningstjenesten langs gjennomfartsåren riksvei 3 i vår region og som krever store ressurser fra kommunene.

Siden notatet fra departementet ikke gir noe klart bilde av hvilke spørsmål den varslede meldingen skal gi svar på - og ikke skal omhandle – vil det derfor være nødvendig å komme med synspunkter på en rekke spørsmål i andre sammenhenger.

Forslag til vedtak:

Arbeidsutvalget i Regionrådet for Fjellregionen vil med utgangspunkt i diskusjonsnotatet fra Kommunal- og moderniseringsdepartementet gi følgende innspill til arbeidet med stortingsmeldingen om bærekraftige byer og sterke distrikter:

Grunnmuren for distriktspolitikken må være at staten tar ansvar for å gi kommunene og fylkeskommunene mulighet til å gi innbyggerne likeverdige tjeneste- og velferdstilbud!

Det legges også til grunn at viktige ordninger som differensiert arbeidsgiveravgift må videreføres.

Den nye stortingsmeldingen må

- Klart tilkjenne at staten vil ta et større ansvar for utbyggingen av bredbånd og mobildekning i distriktene!
- Klart signalisere vilje til å satse på fjellandbruket gjennom økt forskning og nye tiltak for økt kompetanse og rekruttering
- Gi fjellområdene økt oppmerksomhet gjennom en egen fjellpolitikk også i forhold til reiselivet
- Støtte opp om og plassere ansvaret for drift av det desentraliserte høyskoletilbudet
- Innebere økt satsting på regionale utviklingsmidler og risikokapital for etablering av bærekraftige arbeidsplasser i distriktene
- Konkretisere en politikk for utflytting av statlige arbeidsplasser til distriktene
- Drøfte om nye eller forbedrede virkemidler fra Husbanken kan bidra til å stimulere til økt boligbygging i distriktene

Det vises for øvrig til saksutredningen, og at det er en rekke spørsmål det ikke direkte inviteres til å komme med innspill til i forhold til en politikk for sterke distrikter. Det er derfor nødvendig å fremme synspunkter også i andre sammenhenger.